

WIEM. CZUJĘ... POMAGAM!

EFEKT
DOMINA

UKRAINA

SCENARIUSZ LEKCJI

To ci, którzy odeszli walcząc o wolność. Zostawili dzieci, żony. Ich bliskim życie zawaliło się w jednej chwili

Pomimo wojny ważne jest, by dzieci chodziły do szkoły

Przepyszna pizza z Pizza Veterano dla weteranów leżących w szpitalu

UKRAINA:

PRAGNIENIE WOLNOŚCI

W listopadzie 2013 roku w nagłówkach programów informacyjnych pojawiły się wiadomości o zerwaniu negocjacji w sprawie warunków przystąpienia Ukrainy do Unii Europejskiej (UE). Ówczesny prezydent Ukrainy – Wiktor Janukowycz, zawiesił wieloletnie rozmowy w sprawie podpisania umowy stowarzyszeniowej, która stanowi ważny krok w staraniach o przyłączenie do struktur unijnych. W odpowiedzi na tę sytuację w Kijowie wybuchła fala protestów społecznych, a opozycja polityczna zażądała usunięcia Janukowycza z funkcji prezydenta. Manifestacja przybrała charakter ogólnonarodowej rewolucji, która postulowała wprowadzenie radykalnych zmian w państwie (m.in. walkę z korupcją, walkę z bezrobociem, umocnienie procesów demokratyzacji). Wbrew oczekiwaniom władzy, pomimo podjęcia brutalnej interwencji jednostek specjalnych policji (Berkut), protesty zamiast osłabnąć, rozlały się po całym kraju, a ruch zaczęto nazywać Euromajdanem.

Od walk ulicznych do wojny

W lutym 2014 roku, w wyniku walk ulicznych zginęło kilkaset osób. Był to moment przełomowy, ponieważ narastająca presja zmusiła prezydenta do ogłoszenia wcześniejszych wyborów i usunięcia jednostek Berkutu z przestrzeni publicznej. Sam Janukowycz, na mocy decyzji parlamentu, został pozbawiony urzędu. Funkcję prezydenta tymczasowo objął Oleksandr Turczynow, a obecnie fotel prezydencki zajmuje Petro Poroszenko. Podczas gdy proeuropejska, zachodnia część Ukrainy świętowała zwycięstwo, wśród mieszkańców prorosyjskiego obszaru wschodniego i Krymu nasilały się tendencje separatystyczne. Padały postulaty zacieśnienia relacji z Rosją. W marcu 2014 roku ogłoszono deklarację niepodległości Republiki Krymu (de facto został przejęty przez Rosję), a w kwietniu nastroje separatystyczne w obwodzie donieckim i ługańskim przerodziły się w konflikt zbrojny pomiędzy ukraińskimi siłami bezpieczeństwa a separatystami prorosyjskimi. Konflikt ten, wspierany przez Rosję, trwa do dziś.

Głęboko zakorzeniona trauma

Największymi ofiarami każdej wojny są cywile, czyli zwyczajni obywatele. Ich codzienność zmienia się drastycznie, pojawiają się problemy z dostępem do elektryczności, żywności, zamykane są szkoły i miejsca pracy. Dodatkowo pojawia się strach przed utratą życia. Wielu mieszkańców Krymu, a także obwodu donieckiego i ługańskiego doświadczyło niewyobrażalnych tragedii. Byli świadkami śmierci swoich bliskich, którzy zginęli na skutek prowadzonych działań zbrojnych. Naturalne w tak trudnych momentach staje się więc dążenie do powrotu do życia w normalnych warunkach i poszukiwanie bezpiecznego miejsca. Dla Ukraińców z regionów objętych konfliktem takim miejscem jest Polska, to właśnie tutaj, u nas szukają schronienia i próbują zapomnieć o koszmarze wojny.

Przestać o tym myśleć

Jedną z placówek, która udziela pomocy uchodźcom z Ukrainy, jest Archidiecezjalny Ośrodek Charytatywny Caritas Archidiecezji Warmińskiej. Potrzebne, a zarazem niezwykle interesujące inicjatywy powstają także na terenie Ukrainy. Należy do nich przedsiębiorstwo społeczne Pizza Veterano, założone przez weteranów wojennych. Jest to zarówno miejsce pracy, jak i powrotu do normalności, w którym osoby po przejściach wojennych. Mogą tu znaleźć nie tylko zatrudnienie, ale także wsparcie oraz zrozumienie.

Elina Galva z synami. Straciła na wojnie ukochanego męża

Pizza Veterano pomaga weteranom zapomnieć o wojnie

Dominika Kulczyk, ukraińskie dzieci... i prezenty z Polski!

Wprowadzenie do scenariusza

Po osobistym dramacie, tragicznych przeżyciach, ludzie dotknięci przez los muszą odnaleźć w sobie wewnętrzną siłę do walki o każdy kolejny dzień normalności. Ich niełatwym, w tej sytuacji, zadaniem jest stworzyć bezpieczny dom dla najbliższych, znaleźć zatrudnienie, utrzymać rodzinę, pomóc innym. Żołnierze muszą nauczyć się żyć od nowa po traumie związanej z udziałem w walce na froncie. Ich rodziny zaś, jeśli dotknęło ich największe nieszczęście, muszą odnaleźć nowy sens po stracie najbliższej osoby. Podejmują to wyzwanie ze świadomością, że nigdy nie będzie już tak jak wcześniej i nic nie będzie takie, jak było. Elina, bohaterka prezentowanego reportażu, straciła męża. Próbuje odnaleźć w sobie siłę i determinację, by zapewnić dzieciom „normalny dom” i „normalne życie”, by być matką i zastąpić ojca, by zarobić na utrzymanie domu, ale także, by pomagać innym podobnie dotkniętym rodzinom. Wspólnie z innymi żonami tworzy społeczną sieć osób wspierających siebie wzajemnie. Powracający z wojny także próbują stworzyć obszary, w których będzie można podzielić się doświadczeniami po przeżytej tragedii. Lekcja, do udziału w której zapraszamy, jest lekcją o poszukiwaniu sensu życia, sensu człowieczeństwa, dawaniu sobie innym mimo wszystko, a właściwie wbrew wszystkiemu.

Prof. Kinga Kuszak
Wydział Studiów Edukacyjnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Wreszcie normalne życie. Bez wybuchów, bez strachu. Z dala od strefy wojny

Ukraiński Majdan. Te symbole przypominają, jak zacięte walki tu trwały

Rodzina Wasilewskich pochodzi z obwodu donieckiego. Znalazła schronienie w Polsce

Autorzy:
Katarzyna Sadowska,
Tomasz Sadowski

Czas trwania
45 minut

TEMAT ZAJĘĆ:

Jak żyć od nowa mimo wojennej traumy

ZAGADNIENIA:

cena walki o wolność, strata, trauma, życie po traumie, życie po stracie, cierpienie, szukanie sensu życia, rola sieci społecznych, odkrywanie wewnętrznej siły

WARTOŚCI:

wolność, poczucie sensu życia, człowiek

CELE ZAJĘĆ:

PO LEKCJI UCZEŃ:

- zastanowi się nad tym, jakie ludzkie historie przedstawiają zdjęcia upamiętniające ofiary wojny na Ukrainie;
- rozumie, że podczas działań wojennych koszty ponoszą zwykli ludzie;
- zastanowi się, jak zmienia się życie po stracie kogoś bliskiego;
- potrafi wyjaśnić pojęcie stresu traumatycznego;
- przekona się, jak ludzie próbują sobie radzić po stracie i po traumie;
- pozna na wybranym przykładzie, w jaki sposób można tworzyć społeczne sieci wsparcia.

METODY I FORMY PRACY:

rozmowa, praca w grupach, analiza źródeł

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

fragment reportażu „Wolność. Kocham i rozumiem”, arkusze szarego papieru, pisaki

Przebieg zajęć

Film, rozmowa

KAŻDE ZDJĘCIE TO ODRĘBNA HISTORIA

Opowiedz w kilku zdaniach o sytuacji na Ukrainie. Następnie zaprezentuj pierwszy fragment reportażu.

Poproś uczniów, żeby podzielili się wrażeniami po projekcji filmu. Zwróć uwagę na zdjęcia poległych, przytaczając słowa Blanki Zalewskiej: „później ci ludzie, którzy tu stali na Majdanie, pojechali na wschód, później już zaczęła się prawdziwa wojna, to pokazywali w „Wiadomościach” statystyki, a dla mnie to były żywe twarze, tak jak tutaj”.

Film, rozmowa

KIEDY ZABRAKNIE NAJBLIŻSZYCH

Zaprezentuj kolejny fragment reportażu.

Po projekcji zapytaj uczniów:

- W jaki sposób strata kogoś bliskiego wpływa na życie osób, które pozostały?
- Jak zmieniło się życie Eliny po śmierci męża? Co przeżywa? Z jakimi wyzwaniem musi sobie poradzić?

Możesz przywołać słowa Schenka:

„Zawsze, gdy w naszym życiu następują jakieś zmiany, dochodzi do sytuacji stresowych. Nasz organizm próbuje się przystosować do zmienionych warunków, które wymagają od nas większej elastyczności i wzmożonej uwagi. Przy zbyt dużym nagromadzeniu problemów [...] może dojść do zaburzeń, a nawet chorób psychosomatycznych spowodowanych nadmiarem stresu”.

Film, rozmowa

JAK ŻYĆ Z TRAUMĄ?

Zaprezentuj kolejny fragment filmu. Pozwól uczniom na wyrażenie opinii i odczuć związanych z obejrzanym materiałem. Zwróć uwagę na działalność Leonida Ostaltseva. Porozmawiajcie o prowadzonej przez niego działalności. Możesz użyć pytań pomocniczych, np.:

- Jak Leonid radzi sobie z powrotem do życia „poza poligonem, poza wystrzałami”?
- W jaki sposób pomaga wrócić do życia poza poligonem innym weteranom?
- Jak pomaga żonom weteranów?

Żeby przybliżyć problem traumy, możesz także przywołać słowa:

„Wielu ludzi, którzy przeżyli zawieruchę wojenną, doświadcza niszczących problemów psychicznych, utrzymujących się przez miesiące, a nawet lata. W czasie pierwszej wojny światowej reakcje spowodowane urazem wywołanym działaniami wojennymi określano mianem „szoku ostrzału”. Termin ten wprowadził w 1919 roku brytyjski patolog, pułkownik Frederick Mott, który uważał te reakcje za stan spowodowany drobnymi krwawieniami mózgu. Powoli jednak zdawano sobie sprawę, że jedynie niewielki procent takich przypadków powodowały obrażenia fizyczne. Większość ofiar cierpiała z powodu przemęczenia, ciągłego zagrożenia utratą życia lub kalectwem oraz silnego szoku psychicznego. Podczas drugiej wojny światowej objawy szoku wywołanego walką określano mianem „zmęczenia operacyjnego” lub „nerwicy wojennej”, a terminy „zmęczenie walką” lub „wyczerpanie walką” przyjęły się dopiero podczas wojen w Korei i Wietnamie [...]. Charakterystyczne objawy stresu związanego z walką różnią się zasadniczo w zależności od rodzaju służby wojskowej, charakteru i intensywności dramatycznego przeżycia oraz osobowości jednostki. Świadomość, że w każdej chwili eksplozja pocisku może zabić lub poranić wszystkich znajdujących się w polu rażenia, jest sama w sobie przerażającym doświadczeniem. Również cywile mieszkający w strefie działań wojennych narażeni są na zespół stresu pourazowego”.

(Robert C. Carson, James N. Butcher, Susan Mineka, „Psychologia zaburzeń”, tom 1, Gdańsk 2003, s. 230-233)

Praca w grupach

JAK MOŻNA POMÓC?

Poinformuj uczniów, że tworzenie sieci wzajemnego wsparcia jest bardzo istotne i w tym celu działają w Polsce ośrodki pomocy dla uchodźców z Ukrainy. Zadaniem uczniów będzie wcielenie się w role pracowników takich ośrodków i zaplanowanie wszechstronnych działań.

Podziel uczniów na zespoły i przedstaw im zadania.

Zadania dla grup:

- Podzielcie między siebie role: dyrektora, kierowników sekcji (np. edukacyjna, pomocy materialnej, medyczna, pośrednictwa pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, kulturalna, wsparcia psychologicznego).
- Wymyślcie, jak działa Wasz ośrodek, kogo i w jaki sposób włączycie do pracy.
- Zastanówcie się, które zadania przez Was podejmowane, są najważniejsze, z którymi będziecie mieli problem.
- Możecie zaprojektować również przestrzeń Waszego ośrodka.

Zwróć uwagę na to, żeby uczniowie aktywowali w swoich propozycjach ludność ukraińską.

Poproś, żeby zespoły zaprezentowały swoje prace.

Podsumowanie

SIĘCI WSPARCIA

Podsumowując zajęcia, podkreśl rolę wsparcia społecznego udzielanego przez osoby o podobnym doświadczeniu. Zwróć uwagę na nadawanie życiu po traumie wojny nowego sensu, który przejawia się np. w pomocy innym ludziom i odkrywaniu wewnętrznej siły.